

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 2 • NR 19 • 1969 • SIDE 421-422

»Er kirkelig heraldik forhistorisk?«

Av Hans Schlyter

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

„Er kirkelig heraldik forhistorisk?“

Av Hans Schlyter

I DEN av Kristeligt Dagblads förlag i Köpenhamn utgivna tidskriften »Kirkens Verden» (nr 7/1968) har ärkebiskop Bruno B. Heim skrivit en populärt hållen uppsats om heraldik med ovanstående rubrik. Den berör i sin avslutning och genom sitt illustrationsmaterial även kyrklig heraldik. Avslutningen lyder i svensk översättning:

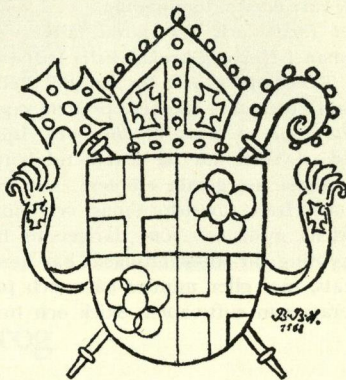
»I stället för att avskaffa privilegier är det bättre att göra dem tillgängliga för alla. Detta är möjligt i våra dagar beträffande nyttjande av vapen. Och eftersom det rör sig om historiska, kulturella och konstnärliga värden är den enda riktiga inställningen hos en kulturmanniska att låta var och en, som så önskar, fritt välja sig ett vapen.

Skulle nu, med vår tids något forcerade benägenhet att göra om allting, någon anse att vapensköldar bör försvinna från de kyrkliga sigillerna, kommer han inte att kunna sätta någonting annat i stället än vanliga fantasilösa bokstavssigill, sigill med fromma motiv eller sigill med bilder som skulle visa sig ligga mycket nära de heraldiska symbolerna. Och detta av den enkla anledningen att de heraldiska bilderna inkluderar så att säga allt som låter sig framställa grafisk uttrycksfullt och estetiskt.»

Illustrationerna, i svart-vitt och i flercfärgstryck, återger ett antal kyrkliga dignitärers vapen. De flesta av dem är ritade av eller graverade efter ritningar av uppsatsens författare mgr Heim själv. Alla utom ett avser katolska kyrkomän. Det icke-katolska vapnet, signerat B. B. Heim 1968, tilldrar sig särskilt intresse. Manerret är mgr Heims kända, glättiga, icke-pompösa. Vapnet avser den nye stiftschefen i Uppsala ärkestift ärkebiskop Ruben Josefson.

Medan de visade katolska biskopvapnen har som rangmarkering de typiska

gröna pilgrimshattarna med sina tofsprydda, ornamentalt snirklade snoddar, framställer mgr Heim det svenska ärke-

biskopsvapnet krönt av en mitra, med sina *infula* festligt utsvängda åt höger och vänster, och ställt framför ett processionskors och en kräkla korsande varandra, kräklan med sin krok uppe till vänster och utåtvänd och utan *sudarium*.

Enligt en praxis, vars ålder recensenten inte känner men som i varje fall har tillämpats för de fyra föregående uppsala-ärkebiskoparnas serafimervapen, är skölden kvadrerad med ärkebiskopssätets traditionella emblem, korset, i första och fjärde fälten. Fälten är tinkturerade i rött och guld, alltså på det sätt som man i Uppsala nu lär anse vara det normala.

I andra och tredje fälten sitter enligt bildtexten »det våben ärkebiskoppen selv har valgt sig: i guld en rød rose, som minder om Martin Luthers våben.« Huruvida Martin Luther har i egentlig mening fört ett vapen är recensenten obekant. Det finns i varje fall inom protestantisk emblemantik ett begrepp Lutherrosen. Den lär gå tillbaka på ett komplex av symboler, ros + hjärta + kors, som lär ha nyttjats af Luther åtminstone som en impress. Mgr Heims teckning undviker den konventionellt utformade

»heraldiska» rosen, med dess smådetaljer, och använder i stället en strängare stiliserad bild, som bättre balanserar mot första och fjärde fältens strama kors.

Såvida en blasonering på svenska inte redan har formulerats, torde den lämpligen kunna skrivas sålunda: Sköld kvadrerad av rött, vari ett kors av guld, och guld, vari en röd femblading.

Det första och det fjärde fältet visar vad man i Uppsala brukar kalla stiftsvapnet. (Recensenten vill för sin del hellre använda uttrycket ärkebiskopssätets vapen — *the coat of arms of the See*). Inom Svenska kyrkan har på senare tid börjat förekomma att gamla emblem, som har hämtats från konsistoriernas och domkapitlens sigill och som därigenom har anknytning till stiftsledningen, har heraldiserats, mer eller mindre hårt, och presenterats som stiftsvapen. Skick och bruk

på detta område har väl ännu inte helt stabiliserats. Det torde inte vara lätt att förvandla ett gammalt fint konsistoriesigill till ett bra vapen för en stiftschef. Men stiftsvapnet i Uppsala har gammal hävd. T. o. m. i *Suecia antiqua* förekommer en praktfull framställning av det.

Det andra och det tredje fältet med sitt personliga emblem, den röda blomkalken, är väl stämnda till de båda andra och är heraldiskt oklanderliga. Emblemet minner inte bara om Luther. Det finns också en ros, »utsprungen av Jesse rot och stam,» och det fanns en *rosa vorans bonitatem*. Även i den allmänna världen uppfattas mångenstädes den röda rosen som en vacker symbol. När detta vapen presenteras i Sverige finns anledning att betrakta det med tillfredsställelse, även på denna sidan Öresund och även utanför ärkestiftets territorium.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.